

שנים מקרא ואחד תרגום

עם פירוש רש"י

פרשת תולדות

**מסודר מחדש
באותיות מאירות עיניים**

©

כל הזכויות שמורות

להערות והארות, ולהצטרפות
לקבלת הקונטרס השבועי בדוא"ל,
ניתן ליצור קשר טלפוני

052-766-5128

יט וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אֲבֵרָה אֲבֵרָה הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק:
וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אֲבֵרָה אֲבֵרָה הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק: וְאֵלֶּין תּוֹלְדֹת יִצְחָק בַּר
אֲבֵרָה אֲבֵרָה אוֹלִיד יֵת יִצְחָק:

[יט] ואלה תולדות יצחק. יעקב ועשו האמורים צפרשה: אברהם הוליד את יצחק, על ידי שכתב הכתוב יצחק בן אברהם, הווקק לומר אברהם הוליד את יצחק, לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאזימלך נמעצרה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נמעצרה הימנו, מה עשה הקב"ה, לר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן יצחק בן אברהם, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק:

כ וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקִוְיָתּוֹ אֶת־רֵבְקָה בַּת־בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדֹן אֲרָם אוֹנוֹת לְבָן הָאֲרָמִי לָבָן הָאֲרָמִי לָבָן אֲרָם אוֹנוֹת לְבָן הָאֲרָמִי לָבָן הָאֲרָמִי: וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקִוְיָתּוֹ אֶת־רֵבְקָה בַּת־בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדֹן אֲרָם אוֹנוֹת לְבָן הָאֲרָמִי לָבָן הָאֲרָמִי: וַיְהִי יִצְחָק בַּר אַרְבָּעִין שָׁנִין בַּר נְסִיב יֵת רֵבְקָה בַּת בְּתוּאֵל אֲרָמָאָה מִפְּדֹן אֲרָם אַחְתָּהּ דְּלָבָן אֲרָמָאָה לָהּ לְאִנָּתוֹ:

[כ] בן ארבעים שנה. שהרי כשצא אברהם מהר המוריה נמצער שנולדה רבקה, ויצחק היה בן ל"ז שנה, שהרי צו צפרק מתה שרה, ומשנולד יצחק עד העקידה שמתה שרה ל"ז שנה, דצת ל' הימה כשנולד יצחק, וצת קכ"ז כשמתה, שנאמר ויהיו חיי שרה וגו', הרי ליצחק ל"ז שנים, וצו צפרק נולדה רבקה, המתין לה עד שמהא ראויה לציאה ג' שנים, ונשאה: בת בתואל מפדן ארם אחות לבן. וכי עדיין לא נכתב שהיא צת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם, אלא להגיד שצחה, שהימה צת רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע, ולא למדה ממעשיהם: מפדן ארם. על שם ששני ארם היו, ארם נהרים וארם לוצה, קורא אותו פדן, לשון למד צקה, תרגום, פדן תורין, ויש פותרין פדן ארם כמו שדה ארם, שצלשון ישמעאל קורין לשדה פדן:

כא וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַיהוָה לֵאמֹר לָנֶכְחִי אִשְׁתּוֹ כִּי עָקְרָה הוּא וַיַּעֲתֵר לוֹ יְהוָה וַתֵּהֶר רֵבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַיהוָה לֵאמֹר אִשְׁתּוֹ כִּי עָקְרָה הוּא וַיַּעֲתֵר לוֹ יְהוָה וַתֵּהֶר רֵבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַצְלִי יִצְחָק קָדָם יי לְקַבֵּל אֶתְתָּה אֲרִי עָקְרָה הִיא וְקַבֵּל צְלוֹתָהּ יי וְעַדִּיאַת רֵבְקָה אֶתְתָּה:

[כא] ויעתר. הרצה והפציר צתפלה: ויעתר לו. נתפלר ונתפייס ונתפתה לו. ואומר אני, כל לשון עתה, לשון הפלרה ורצוי הוא, וכן ועתר ענן הקטורת (מזקאל ת. יא), מרצית עליה העשן. וכן העתרתם

הערתם עלי דצרכים (שם לה י), וכן ונעתרות נשיקות שונא (משלי כו ו), דומות למרובות והנס למשא, חנקרישר"ל זלע"ז: ז' זנבא אשתו. זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזו עומדת בזוית זו ומתפללת: ויעתר לו. לו ולא לה, שאין דומה תפלת לדיק בן רשע לתפלת לדיק בן לדיק (בימות סד), לפיכך לו ולא לה:

כב וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-יִכֶן לְמִיָּה זֶה אֲנֹכִי וַתִּכַּרְךָ לְדָרֶשׁ אֶת-יְהוָה: וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-יִכֶן לְמִיָּה זֶה אֲנֹכִי וַתִּכַּרְךָ לְדָרֶשׁ אֶת-יְהוָה: וַדַּחֲקִין בְּנֵיָא בְּמַעְהָא וַאֲמַרְתּ אִם בֶּן לְמִיָּה דְנֵן אֲנָא וְאֹזְלַת לְמַתְבַּע אֹלְפֵן מִן קָדָם יי:

[כב] ויתרוצצו. על כרחך המקרא הזה אומר דורשני, שסתם מה היא רצונה זו, וכתב אם כן למה זה אנכי. רבותינו דרשוהו לשון רצונה, כשהיתה עוזרת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס ללאת, עוזרת על פתחי עכו"ם, עשו מפרכס ללאת. דבר אחר, מתרוללים זה עם זה, ומריצים זנחלת שני עולמות: ותאמר אם כן, גדול לער העבור: למה זה אנכי. מתאוה ומתפללת על הריון: ותלך דרוש. לצית מדרשו של שם: דדרוש את ה'. שיגיד לה מה תהא צקופה:

כג וַיֹּאמֶר יְהוָה לְהָא שְׁנֵי (גיים) גֹּיִם בְּבִטְנָךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמּוֹעֶיךָ יִפְרְדּוּ וּלְאֵם מִלְּאָם יֵאֱמִין וְרַב יַעֲבֹד צְעִיר: וַיֹּאמֶר יְהוָה לְהָא שְׁנֵי (גיים) גֹּיִם בְּבִטְנָךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמּוֹעֶיךָ יִפְרְדּוּ וּלְאֵם מִלְּאָם יֵאֱמִין וְרַב יַעֲבֹד צְעִיר: וַאֲמַר יי לָהּ תְּרִין עַמּוּיִן בְּמַעֲיָבִי וַתְּרִתִּין מִלְּכוֹן מִמַּעֲיָבִי יִתְפָּרְשׁוּן מִמְּלָכוֹ יִתְקַף וְרַבָּא יִשְׁתַּעֲבִיד לְזַעֲרָא:

[כג] ויאמר ה' לה. על ידי שליח, לשם נאמר ברוח הקדש, והוא אמר לה: שני גיים בבטנה. גיים כתיב כמו (המו) גאים, אלו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם לא צנון ולא חורת, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים: ושני לאמים. אין לאום אלא מלכות: ממעיד יפרדו. מן המעים הם נפרדים, זה לרשעו זה לתומו: מלאם יאמין. לא ישוו בגדולה, כשזה קם זה נופל, וכן הוא אומר אמללה התרבה (ישקאל כו ט), לא נתמללה לור אלא מתרונה של ירושלים:

כד וַיִּמְלְאוּ יְמִיָּהּ לְלִדְתָּהּ וְהִנֵּה תוֹמִים בְּבִטְנָהּ: וַיִּמְלְאוּ יְמִיָּהּ לְלִדְתָּהּ וְהִנֵּה תוֹמִים בְּבִטְנָהּ: וְשָׁלִימוּ יוֹמָהָא לְמִילָדָּהּ וְהָא תְּיוּמִין בְּמַעְהָא:

[כד] וימלאו ימיה. אכל בתמר כתיב ויהי צעת לדתה, שלא מלאו ימיה, כי לו' חדשים ילדתם:

והנה תומם. חסר, וצחמר תאומים מלא, לפי ששניהם לדיקים, אבל כאן אחד לדיק ואחד רשע:

כה וַיֵּצֵא הָרֵאשִׁוֹן אֲדֻמוֹנִי כָּלֹּ כְּאֲדַרְתַּת שֵׁעַר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו:
וַיֵּצֵא הָרֵאשִׁוֹן אֲדֻמוֹנִי כָּלֹּ כְּאֲדַרְתַּת שֵׁעַר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו: וַנִּפְקַּ קְדָמָא סְמוּק
כְּלָה בְּגָלִים (נ"י כְּלָל) דְּשֵׁעַר וּקְרוּ שְׁמָה עֵשָׂו:

[כה] אדמוני. סימן הוא שיהא שופך דמים (כ"ר סג ט): כלו באדרת שעה. מלא שער כטלית של צמר המלאה שער, פלוקיר"א צלע"ז: ויקראו שמו עשו. הכל קראו לו כן, לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו כצן שנים הרבה:

כו וַאֲחֻרֵיכֶן יֵצֵא אֲחִיו וַיְהִי אֲחוֹזַת בְּעֵקֶב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב
וַיִּצְוֶק בְּיַעֲשִׂים שָׁנָה בְּלִדַת אֶתֶם: וַאֲחֻרֵיכֶן יֵצֵא אֲחִיו וַיְהִי אֲחוֹזַת
בְּעֵקֶב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְוֶק בְּיַעֲשִׂים שָׁנָה בְּלִדַת אֶתֶם: וּבִתְרַ כֹּן נִפְקַ
אַחוּהִי וַיְהִי אַחִידָא בְּעֵקֶבא דְּעֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמָה יַעֲקֹב וַיִּצְחַק בַּר שְׁתֵּין שְׁנִין כֹּד יְלִידַת יְתָהוֹן:

[כו] ואחרי כן יצא אחיו וגו'. שמעתי מדרש אגדה הדורשו לפי פשוטו, צדין היה אוחז צו לעכבו, יעקב נוטר מטיפה ראשונה ועשו מן השנייה, לא ולמד משפופרת שפיה קלרה, תן צה שתי אצנים זו תחת זו, הנכנסת ראשונה תלא אחרונה, והנכנסת אחרונה תלא ראשונה. נמלא עשו הנוטר באחרונה ילא ראשון, ויעקב שנוטר ראשונה ילא אחרון, ויעקב צא לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון ליצירה, ויפטור את רחמה, ויעול את הבכורה מן הדין: בעקב עשו. סימן שאין זה מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד ונוטלה הימנו: ויקרא שמו יעקב. הקצ"ה. דבר אחר אציו קרא לו יעקב על שם אחיות העקב: בן ששים שנה. י' שנים משנשאה עד שנעשית צת י"ג שנה וראויה להריון, וי' שנים הללו, פפה והמתין לה, כמו שעשה אציו לשרה, כיון שלא נתעברה, ידע שהיא עקרה והתפלל עליה (יבמות סד), ושפחה לא ראה לישא, לפי שנתקדש צהר המוריה להיות עולה תמימה:

כו וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדֶה וַיַּעֲקֹב אִישׁ
תָּם יֹשֵׁב אֲהָלִים: וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדֶה וַיַּעֲקֹב
אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֲהָלִים: וְרִבּוֹ עוֹלָמָא וְתוּה עֵשָׂו גְּבַר נַחֲשִׁירְכֵן גְּבַר נִפְקַ לְחַקְלָא וַיַּעֲקֹב גְּבַר
שָׁלִים מְשֻׁמֵּשׁ בֵּית אוֹלְפָנָא:

[כו] ויגדלו הנערים ויהי עשו. כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים צמעשיהם, ואין אדם מדקדק

זהם מה טיבם, כיון שנעשו בני י"ג שנה, זה פורש לבתי מדרשות וזה פורש לעבודת אלילים (מנחם מלך ד): יודע ציד. ללוד ולרמות את אביו ופיו, ושאלו, אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במלות: איש שדה. כמשמעו, אדם בטל, ואודה בקשתו חיות ועופות: תם. אינו בקי בכל אלה, אלא כלצו כן פיו. מי שאינו חריף לרמות קרוי תם: ישב אהלים. אהלו של שם ואהלו של עבר:

כח וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יִצְחָק אֶת־עֵשָׂו כִּי־צִיד בְּפִיו וַרְבֵּקָה אֶהְבֵּת אֶת־יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶת־עֵשָׂו כִּי־צִיד בְּפִיו וַרְבֵּקָה אֶהְבֵּת אֶת־יַעֲקֹב: וַרְחֵם יִצְחָק יֵת עֵשָׂו אֲרִי מִצִּידָה הִנֵּה אֹכִיל וַרְבֵּקָה רְחִימַת יֵת יַעֲקֹב:

[כח] בפיו. כתרוממו בפיו של יצחק. ומדרשו, בפיו של עשו, שהיה לו אוחו ומרמהו בדבריו:

כט וַיִּזְדַּר יַעֲקֹב נִזְיָד וַיִּבֵּא עֵשָׂו מִן־הַשְּׂדֵה וְהוּא עֵיף: וַיִּזְדַּר יַעֲקֹב נִזְיָד וַיִּבֵּא עֵשָׂו מִן־הַשְּׂדֵה וְהוּא עֵיף: וּבְשִׁיל יַעֲקֹב תְּבַשִּׁילָא וְאַתָּא (י"ו ועל) עֵשָׂו מִן חַקְלָא וְהוּא מוֹשְׁלָהּ:

[כט] ויזדר. לשון בישול כתרוממו: והוא עיף. ברציחה (ב"ר סג, יג), כמה דתימא כי עיפה נפשי להורגים (ירמיה ד, לז):

ל וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הֲלֵעִיטָנִי נָא מִן־הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה כִּי עֵיף אֲנִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אֲדָוִם: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הֲלֵעִיטָנִי נָא מִן־הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה כִּי עֵיף אֲנִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אֲדָוִם: וַאֲמַר עֵשָׂו לְיַעֲקֹב אֲטַעֲמֶנִי כֵעֵן מִן סְמוּקָא סְמוּקָא הָדִין אֲרִי מוֹשְׁלָהּ אֲנָא עַל כֵּן קָרָא שְׁמָה אֲדָוִם:

[ל] ה'ע'יטני. אפתח פי ושפוך הרבה לתוכה, כמו שנינו, אין אוצסין את הגמל אבל מלעיטין אותו: מן האדום האדום. עדשים אדומות, ואותו היום מת אברהם, שלא יראה את עשו בן בנו יואל לתרבות רעה, ואין זו שיצה טובה שהצטיחו הקצ"ה, לפיכך קאר הקצ"ה ה' שנים משנותיו, שיצחק חי ק"פ שנה, וזה קע"ה שנה, וזישל יעקב עדשים להצרות את האבל, ולמה עדשים שדומות לגלגל, שהאבלות גלגל החוזר בעולם.:

לא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מוֹכְרָה כִּיּוֹם אֶת־בְּכֹרְתֶךָ לִּי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מוֹכְרָה

כיום את־בְּכַרְתָּךְ לִי: וְאָמַר יַעֲקֹב זִבְיָן כְּיוֹם דְּלָהֶן יֵת בְּכַרְוֹתְךָ לִי:

[לא] מכרה כיום. כתרגומו כיום דילהן, כיום שהוא צרוה, כך מכור לי מכירה צרוה: בכרתך. לפי שהעבודה בצכורות, אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקרב להקצ"ה:

לב וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמוֹתֶיךָ לִי בְּכַרְהָ: וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמוֹתֶיךָ לִי בְּכַרְהָ: וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ הֵא אֲנִי אֶזֶל לָמָת וְלָמָה דָּנָן לִי בְּכַרְוֹתָא:

[לב] הנה אנכי הולך למוות. אמר עשו מה טיבה של עבודה זו, אמר לו כמה אזכרות ועונשין ומיתות תלוין בה, כאותה ששנינו (פסדרין כג), אלו הן שבמיתה, שמויי יין ופרועי ראש, אמר, אני הולך למוות על ידה, אם כן מה חפץ לי בה:

לג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשְׁבַּעְתָּה לִּי כְיוֹם וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכַר אֶת־בְּכַרְתּוֹ לְיַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשְׁבַּעְתָּה לִּי כְיוֹם וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכַר אֶת־בְּכַרְתּוֹ לְיַעֲקֹב: וַאֲמַר יַעֲקֹב קַיִם לִי כְיוֹם דְּלָהֶן וְקַיִים לֵה זִבְיָן יֵת בְּכַרְוֹתָה לְיַעֲקֹב:

לד וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לְחֹם וְנִזְיָד עֲדָשִׁים וַיֵּאכַל וַיִּשְׁתַּי וַיִּכַּר וַיִּבֹז עֲשׂוּ אֶת־הַבְּכָרָה: וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לְחֹם וְנִזְיָד עֲדָשִׁים וַיֵּאכַל וַיִּשְׁתַּי וַיִּכַּר וַיִּבֹז עֲשׂוּ אֶת־הַבְּכָרָה: וַיַּעֲקֹב יֵהַב לְעֵשָׂו לְחֵם וְתַבְשִׁיל דְּטַלְפָּחִין וַאֲכַל וְשָׁתִי וְקָם וַאֲזַל וְשָׁט עֲשׂוּ יֵת בְּכַרְוֹתָא: פ

[לד] ויבו עשו. העיד הכתוב על רשעו שציוה עבודתו של מקום:

כו « וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הָרַעַב הָרֵאשִׁון אֲשֶׁר הָיָה בַיּוֹמֵי אַבְרָהָם וַיִּכַּר יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מִכַּר־פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה: וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הָרַעַב הָרֵאשִׁון אֲשֶׁר הָיָה בַיּוֹמֵי אַבְרָהָם וַיִּכַּר יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מִכַּר־פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה: וַתְּהֵא כַּפְנָא בְּאֶרְעָא בַר מַכְפָּנָא קְדָמָא דִּי תוּה בַיּוֹמֵי אַבְרָהָם וַאֲזַל יִצְחָק לֹת אֲבִימֶלֶךְ מִלְכָּא דְּפִלְשְׁתָּא לְגָרָה:

כ וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־תֵּרַד מִצְרַיִמָּה שָׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָמַר

אָמַר אֱלֹהֵיךָ: וּבֵרָא אֱלֹהֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲבִי־תֵרַד בְּיַצְרֵימָה שָׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִיר אֱלֹהֵיךָ: וְאֶתְנַלֵּי לָהּ יְיָ וַאֲמַר לֹא תַחֲזוּת לְמַצְרַיִם שְׂרֵי בְּאַרְעָא דִּי אִימַר לְךָ:

[ב] אף תרד מצרימה. שהיה דעתו לרדת למצרים כמו שירד אביו צימי הרעב, אמר לו אל תרד מצרימה, שאתה עולה מממה, ואין חולה לארץ כדאי לך:

ג **גֵּוִר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמּוֹךָ וְאֶבְרַכְךָ כִּי־יֵלֶךְ וְכִי־יָרֵץ אֶתְּךָ אֶת־כָּל־הָאֲרָצוֹת הָאֵל וְהִקְמֹתִי אֶת־הַשְּׂבָעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אֲבִיךָ:** גֵּוִר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמּוֹךָ וְאֶבְרַכְךָ כִּי־יֵלֶךְ וְכִי־יָרֵץ אֶתְּךָ אֶת־כָּל־הָאֲרָצוֹת הָאֵל וְהִקְמֹתִי אֶת־הַשְּׂבָעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אֲבִיךָ: דוֹר בְּאַרְעָא הָרָא וַיְהִי מִימְרֵי בְּסַעֲדָךְ וְאַבְרָכְנִךְ אֲרִי לְךָ וְלִבְנֶיךָ אֶתְּךָ ית כל ארעתא האלין ואקם ית קימא דִּי קִימִית לְאַבְרָהָם אֲבוּךָ:

[ג] האף. כמו האלה:

ד **וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזֶרְעֶךָ אֶת כָּל־הָאֲרָצוֹת הָאֵל וְהִתְבְּרַכּוּ בְּזֶרְעֶךָ כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ:** וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזֶרְעֶךָ אֶת כָּל־הָאֲרָצוֹת הָאֵל וְהִתְבְּרַכּוּ בְּזֶרְעֶךָ כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ: וְאִסְגִּי ית בְּנִיךָ סְגִיאִין כְּכֹכְבֵי שָׁמַיָא וְאֶתְּךָ לְבְנֵיךָ ית כל ארעתא האלין וְיִתְבְּרַכּוּ בְּדִיל בְּנִיךָ כָּל עַמְּמֵי אַרְעָא:

[ד] והתברכו בזרעך. אדם אומר לבנו יהא זרעך כזרעו של יצחק, וכן צכל המקרא, וזה אז לכולן, כך יצרך ישראל לאמר ישימך וגו', ואף לענין הקללה מזינו כן, והיתה האשה לאלה, שהמקלל שונאו אומר תהא כפלוגית, וכן והנחתם שמכס לשצועה לזחירי (שעיה סה טו), שהנשצע אומר, אהא כפלוגי אס עשיתי כך וכך:

ה **עָקַב אֲשֶׁר־שָׁמַע אֲבָרָהָם בְּקִלֵּי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֵרַתִּי מִצֻּוֹתַי זִקְוֹתַי וְתוֹרֹתַי:** עָקַב אֲשֶׁר־שָׁמַע אֲבָרָהָם בְּקִלֵּי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֵרַתִּי מִצֻּוֹתַי זִקְוֹתַי וְתוֹרֹתַי: חֶלְף דִּי קָבִיל אֲבָרָהָם בְּמִימְרֵי וְנִשְׂר מִטְּרַת מִימְרֵי פְקוּדֵי קִימֵי וְאוֹרִיִּתִּי:

[ה] שמע אברהם בקולי. כשנקיתי אותו: וישמור משמרת. גזרות להרחקה על אזוהרות שבתורה,

שצחורה, כגון שניות לעריות (יבמות כ), ושצות לשצת: מצותי. דצרים שאילו לא נכתבו ראויין הם להכטוות, כגון גול ושפיכות דמים: חקותי. דצרים שיצר הרע ואומות העולם משיצין עליהם, כגון אכילת חזיר ולצישת שעטנו, שאין טעם צדצר ללא גזירת המלך ומקומיו על עזדיו: ותורתו. להציא תורה שצעל פה, הלכה למשה מסיני:

שניו וישב יצוק בגרר: וישב יצוק בגרר: ויתב יצחק בגרר:

ו וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אונתו הוא כי ירא לאמר אשתי פן יהרגני אנשי המקום על־רבקה כייטובת מראה הוא: וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אונתו הוא כי ירא לאמר אשתי פן יהרגני אנשי המקום על־רבקה כייטובת מראה הוא: ושאלו אנשי אתרא (על עיסק אתתה) לאתתה ואמר אחתי היא ארי דחיל למימר אתתו דלמא יקטלנני אנשי אתרא על רבקה ארי שפירת חיזו היא:

[ו] לאשתו. על אשתו, כמו אמרי לי אחי הוא (בראשית כ, יז):

ח ויהי כי ארכו־לו שם הימים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד הזכון וירא והנה יצוק מצוק את רבקה אשתו: ויהי כי ארכו־לו שם הימים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד הזכון וירא והנה יצוק מצוק את רבקה אשתו: ותוה כד סגיאן לה תמן יומיא ואסתכי אבימלך מלכא דפלשתאי מן חרפא וחזא והא יצחק מחייד עם רבקה אתתה:

[ח] כי ארכו. אמר, מעתה אין לי לדאוג, מאחר שלא אנקוה עד עכשיו, ולא נזכר להיות נשמר: וישקף אבימלך וגו'. שראוהו משמש מטתו:

ט ויקרא אבימלך ליצוק ויאמר אף הנה אשתך הוא ואיך אמרת אונתו הוא ויאמר אליו יצוק כי אמרת פן־אמות עליה: ויקרא אבימלך ליצוק ויאמר אף הנה אשתך הוא ואיך אמרת אונתו הוא ויאמר אליו יצוק כי אמרת פן־אמות עליה: וקרא אבימלך ליצחק ואמר ברם הא אתתך היא ואכדין אמרת אחתי היא ואמר לה יצחק ארי אמרית דלמא אימות עליה:

ויאמר

י וַיֹּאמֶר אַבְיִמְלֶכְךָ מִה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כְּמוֹעַט שָׁכַב אִחֲדֵי הָעָם אֶת־אִשְׁתֶּךָ וְהִבֵּאתָ עָלֵינוּ אֲשֵׁם: וַיֹּאמֶר אַבְיִמְלֶכְךָ מִה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כְּמוֹעַט שָׁכַב אִחֲדֵי הָעָם אֶת־אִשְׁתֶּךָ וְהִבֵּאתָ עָלֵינוּ אֲשֵׁם: וַאֲמַר אַבְיִמְלֶכְךָ מִה דָא עֲבַדְתָּ לָנָא כְּזָעִיר פּוֹן שְׂכִיב דְּמִיחַד כְּעֵמָא עִם אַתְתָּךְ וְאַיְתִיתָא עֲלָנָא חוּבָא:

[א] אחד העם. המיוחד צעם, זה המלך; והבאת עלינו אשם. אם שכב, כזר הבאת אשם עלינו:

יא וַיֵּצֵאוּ אַבְיִמְלֶכְךָ אֶת־כָּל־הָעָם לֵאמֹר הִנָּנֶעַ בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹבֵת: וַיֵּצֵאוּ אַבְיִמְלֶכְךָ אֶת־כָּל־הָעָם לֵאמֹר הִנָּנֶעַ בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹבֵת: וּפְקִיד אַבְיִמְלֶכְךָ יָת כָּל עֵמָא לְמִימַר דִּינִי לְנִבְרָא דְרִין וּבְאַתְתָּה אַתְקַטְלָא יַתְקַטְלָא:

יב וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַחֵוָה וַיִּמְצָא בַשָּׂנֵה הַחֵוָה מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַחֵוָה וַיִּמְצָא בַשָּׂנֵה הַחֵוָה מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: וַזְרַע יִצְחָק בְּאַרְעָא הַחֵוָה וְאַשְׁכַּח בְּשִׂתָּא הַחֵוָה עַל חַד מְאָה כְּדִשְׁעָרוֹהִי וַיְבָרְכֵהּ יְיָ:

[יב] בארץ החוה. אף על פי שאינה חסוצה כארץ ישראל ענמה, כארץ שזעת הגוים (צ"ר סד, ו). בשנה החוה. אף על פי שאינה כתקנה, שהיתה שנת רעבון (סס): בארץ החוה בשנה החוה. שניהם למה, לומר שהארץ קשה והשנה קשה: מאה שערים. שאמדה כמה ראויה לעשות, ועשתה על אחת שאמדה, מאה. ורבותינו אמרו, אומדן זה למעשרות היה:

יג וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּכְרֶה הַלֶּחֶף וַיִּגְדַּל עַד כִּי־גָדַל מְאֹד: וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּכְרֶה הַלֶּחֶף וַיִּגְדַּל עַד כִּי־גָדַל מְאֹד: וַרְבָּא גְבָרָא וְאִזְל אִזְל (צ"י סג) וַרְבִּי עַד דִּי רְבָא לְחֻדָּא:

[יג] כי גדל מאד. שהיו אומרים זל פרדותיו של יצחק, ולא כספו וזהו של אבימלך (צ"ר סד, ו):

יד וַיְהִי־לוֹ מִקְנֵה־צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וְעֶבְדָּה רַבָּה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ כָּל־שְׂטֵתִים: וַיְהִי־לוֹ מִקְנֵה־צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וְעֶבְדָּה רַבָּה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ כָּל־שְׂטֵתִים: וְהוּוּ

והנה לה גיתי ענא וגיתי תורין ופלחנא (נ"י ועבודה) סגיא וקניאו בה פלשתאי:

[יד] ועבדה רבה. פעולה רבה, כלשון לע"ז אוברוינ"א, עבודה משמע עבודה אחת, עזדה משמע פעולה רבה:

טו וכל־הבֹּאֲרֹת אֲשֶׁר זָפְרוּ עֲבָדֵי אֲבִיו בְּיָמֵי אַבְרָהָם אֲבִיו סִתְּמוּם כְּלִשְׁתֵּיּם וַיִּמְלְאוּם עֹפָר: וכל־הבֹּאֲרֹת אֲשֶׁר זָפְרוּ עֲבָדֵי אֲבִיו בְּיָמֵי אַבְרָהָם אֲבִיו סִתְּמוּם כְּלִשְׁתֵּיּם וַיִּמְלְאוּם עֹפָר: וכל פירון די חפרו עבדי אבוהי ביומי אברהם אבוהי טמונון פלשתאי ומלונון עפרא:

[טו] סתמום פלשתים. מפני שאמרו תקלה הם לנו מפני הגייסות הצרות עלינו. טמונין פלשתאי, לשון סתימה, וכלשון התלמוד מטמטס את הלז:

טז וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֱלֹהֵי־צִחָק לֵךְ בַּעֲבֹנֵי כִּי־עֲצָמֹתַי־מִבֹּנֵי מֵאֵד: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֱלֹהֵי־צִחָק לֵךְ בַּעֲבֹנֵי כִּי־עֲצָמֹתַי־מִבֹּנֵי מֵאֵד: וַאֲמַר אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק אֵל מַעֲמֵנָא אַרִי תַקְפָּתָא מִנְנָא לְחֵדָא:

יז וַיִּלְכֶּךָ מִשֵּׁם יִצְחָק וַיִּזְוֶן בְּנִזְכֵּי־גֵרָר וַיֵּשֶׁב שָׁם: וַיִּלְכֶּךָ מִשֵּׁם יִצְחָק וַיִּזְוֶן בְּנִזְכֵּי־גֵרָר וַיֵּשֶׁב שָׁם: וַאֲזַל מִתְּמִן יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָא דְגֵרָר וַיִּתֵּב תְּמִן:

[יז] בנחל גרר. רחוק מן העיר:

יח וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיִּזְוֶר | אֶת־בְּאֵרֹת הַפְּיִים אֲשֶׁר זָפְרוּ בְּיָמֵי אַבְרָהָם אֲבִיו וַיִּסְתְּמוּם כְּלִשְׁתֵּיּם אֲזָרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמֹת אֲשֶׁר־יִקְרָא לָהֶן אֲבִיו: וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיִּזְוֶר | אֶת־בְּאֵרֹת הַפְּיִים אֲשֶׁר זָפְרוּ בְּיָמֵי אַבְרָהָם אֲבִיו וַיִּסְתְּמוּם כְּלִשְׁתֵּיּם אֲזָרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמֹת אֲשֶׁר־יִקְרָא לָהֶן אֲבִיו: וַתֵּב יִצְחָק וַחֲפָר יֵת בְּיַרְי דְּמֵיָא דִּי חֲפָרוּ בְּיוֹמֵי אַבְרָהָם אֲבוּהֵי וַטְמוֹנוֹן פְּלִשְׁתָּאֵי בְּתַר דְּמֵיָת אַבְרָהָם וַקְרָא לָהֶן שְׁמֵהֶן כְּשֵׁמֵהֶן דִּי הָווּ קָרִי לָהֶן אֲבוּהֵי:

[יח] וישב ויחפר. את צארות אשר חפרו צימי אברהם אביו, ופלשתים סתמום קודם שנסע יצחק

מגרה, חזר וחפרו:

יט ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו־שם באר מים זרמים: ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו־שם באר מים זרמים: וחפרו עבדי יצחק בנחלא ואשכחו תמן בירא דמיין נבעין:

כ ויריבו רעי גרר עבירעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם־הבאר עשק כי התעשקו עמו: ויריבו רעי גרר עבירעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם־הבאר עשק כי התעשקו עמו: ונצו רעותא דגרר עם רעותא די יצחק למימר די לנא מיא וקרא שמא דבירא עסקא ארי אתעסקו עמה:

[יט] עשק. ערעור: כי התעשקו עמו. נתעשקו עמו עליה צמריצה וערעור:

כא ויחפרו באר אחרת ויריבו גם־עליה ויקרא שמה שטנה: ויחפרו באר אחרת ויריבו גם־עליה ויקרא שמה שטנה: וחפרו בירא אחרי ונצו אף עלה וקרא שמה שטנא:

[כא] שטנה. נושמן"ט:

כב ויעתק מישם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחובות ויאמר כייעתה הרחוב יהנה לנו ופרינו בארץ: ויעתק מישם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחובות ויאמר כייעתה הרחוב יהנה לנו ופרינו בארץ: ואסתלק מתמן וחפר בירא אחרי ולא נצו עלה וקרא שמה רחובות ואמר ארי כען אפתי יי לנא וניפוש בארעא:

[כב] ופרינו בארץ כתרנומו וניפוש צארעא:

כג ויעל מישם באר שבע: ויעל מישם באר שבע: ואסתלק מתמן לבאר שבע:

כד וירא אליו יהנה בכלילה ההוא ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך

אֲבִיךָ אֱלֹהֵי תִירָא כִּי־אֲתָךְ אֲנֹכִי וּבִרְכַתִּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֶךָ
 בְּעָבוּר אַבְרָהָם עֲבָדִי: וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּלִילָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי
 אַבְרָהָם אֲבִיךָ אֱלֹהֵי תִירָא כִּי־אֲתָךְ אֲנֹכִי וּבִרְכַתִּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֶךָ בְּעָבוּר
 אַבְרָהָם עֲבָדִי: וְאֲתַגְלִי לָהּ יְיָ בְּלִילָא הַהוּא וַאֲמַר אֲנִי אֱלֹהֵי דְאַבְרָהָם אֲבוּךָ לֹא תִדְחַל אֲרִי
 בְּסַעֲדָךָ מִיּוֹמֵי וְאַבְרָכְנָךָ וְאֶסְגִּי יַת בְּנֵיךָ כְּדִיל אַבְרָהָם עֲבָדִי:

כה וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וַיֵּטֵ שָׁם אֹהֶל וַיִּכְרוּ שָׁם
 עֲבָדֵי־יִצְחָק בָּאָר: וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וַיֵּטֵ שָׁם אֹהֶל וַיִּכְרוּ
 שָׁם עֲבָדֵי־יִצְחָק בָּאָר: וַיִּבְנֵא תַמֶּן מִדְּבָחָא וְצִלֵי בְשָׂמָא דִּינֵי וּפְרַס תַּמֶּן מִשְׁכְּנָה וּכְרוּ תַמֶּן
 עֲבָדֵי יִצְחָק בִּירָא:

כו וַאֲבִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן אֱלֹהֵי מִצְרָיִם וְאַחֲזִית מִרְעָהוּ וּפִיכַל שְׂרֵי־צִבְאוֹ:
 וַאֲבִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן אֱלֹהֵי מִצְרָיִם וְאַחֲזִית מִרְעָהוּ וּפִיכַל שְׂרֵי־צִבְאוֹ: וַאֲבִימֶלֶךְ אֹזַל לְוַתָּהּ
 מִצְרָיִם וְסִיעַת מִרְחֻמוֹהִי וּפִיכַל רַב חֵילָה:

[כו] ואחות מרעהו. כתרגומו וסיעת מרחמוהי, סיעת מאוהביו. ויש פותרין מרעהו מ' מיסוד
 התיבה (צ"ר סד, ט), כמו שלשים מרעים (שופטים ה, יא), דשמשון, כדי שתהיה תיבת ואחוזת דזוקה,
 אזל אין דרך ארץ לדבר על המלכות כן, סיעת אוהביו, שאם כן כל סיעת אוהביו הולך עמו,
 ולא היה לו אלא סיעה אחת של אוהבים, לכן יש לפותרו כלשון הראשון. ואל תתמה על תי"ו של
 אחוזת, ואף על פי שאינה תיבה סמוכה, יש דוגמתה צמקרא עזרת מלך (תהלים ס, יא), ושכורת ולא
 מייך (ישעיה נא, כא): אחוזת. לשון קביצה ואגודה, שנאחזין יחד:

כו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִצְחָק מִדִּיעַ בְּאַתֶּם אֱלֹהֵי וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם אֶתִּי
 וְתִשְׁלַחוּנִי מֵאַתְכֶּם: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִצְחָק מִדִּיעַ בְּאַתֶּם אֱלֹהֵי וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם
 אֶתִּי וְתִשְׁלַחוּנִי מֵאַתְכֶּם: וַאֲמַר לְהוֹן יִצְחָק מַה דִּין אֲתִיתוֹן לְוַתִּי וְאַתּוֹן סְנִיתוֹן יְתִי וְשְׁלַחְתּוּנִי
 מִלְּוַתְכוּן:

כה וַיֹּאמְרוּ רְאוּ רְאִינוּ כִּי־הָיָה יְהוָה | עִמָּךְ וְנֹאמַר תְּהִי נָא אֱלֹהֵי
 בְּיַעֲוִתֵינוּ בְּיַעֲוִתֵינוּ וּבִיעֶךָ וְנִכְרַתְתָּ בְּרִית עִמָּךְ: וַיֹּאמְרוּ רְאוּ רְאִינוּ כִּי־
 הָיָה יְהוָה | עִמָּךְ וְנֹאמַר תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בְּיַעֲוִתֵינוּ בְּיַעֲוִתֵינוּ וּבִיעֶךָ וְנִכְרַתְתָּ בְּרִית
 עִמָּךְ:

עִמָּךְ: וְאָמְרוּ מִחֲזָא חֲזִינָא אַרְי הוּדָה מִימְרָא דִינִי בְּסַעְדָּךְ וְאִמְרָנָא תִתְקִים כְּעֵן מוֹמְתָא דְהוּדָה בִּין
אֲבָהֵתָנָא בִּינָנָא וּבִינָךְ וְנִגְזַר קִים עִמָּךְ:

[כה] ראו ראינו. ראו צאצריך ראינו כך: תהי נא אלה בינותינו וגו'. האלה אשר צינתינו מימי
צריך, תהי גם עתה צינינו וציניך:

כט אִם־תִּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רַעְיָה כַּאֲשֶׁר לֹא נִזְעַנְוֹךְ וּכַאֲשֶׁר עֲשִׂינוּ עִמָּךְ
רְקִי־טוֹב וְנִשְׁלַחְוֹךְ בְּשָׁלוֹם אֵתְהָ עֵתְהָ בְּרוּךְ יְהוָה: אִם־תִּעֲשֶׂה עִמָּנוּ
רַעְיָה כַּאֲשֶׁר לֹא נִזְעַנְוֹךְ וּכַאֲשֶׁר עֲשִׂינוּ עִמָּךְ רְקִי־טוֹב וְנִשְׁלַחְוֹךְ בְּשָׁלוֹם אֵתְהָ
עֵתְהָ בְּרוּךְ יְהוָה: אִם תַּעֲבֹד עִמָּנָא בִישָׂא כְּמָא דִי לֹא אֲנֻקְנֵךְ וּכְמָא דִי עֲבַדְנָא עִמָּךְ לְחוּד
טב ונשלחנך בשלום את כען בריכא דיני:

[כט] לא נגענוד. כשאמרנו לך לך מעמנו: אתה. גם אתה עשה לנו כמו כן:

חמישי ל וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ: וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ
וַיִּשְׁתּוּ: וַעֲבַד לְחוּן מִשְׁתִּינָא וְאָכְלוּ וְשָׁתְיָאוּ:

לא וַיִּשְׁכְּבוּ בַבֶּקֶר וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאֹזְנוֹ וַיִּשְׁלָחוּם יְצֹזֵק וַיִּלְכּוּ
מֵאֵתוֹ בְּשָׁלוֹם: וַיִּשְׁכְּבוּ בַבֶּקֶר וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאֹזְנוֹ וַיִּשְׁלָחוּם יְצֹזֵק וַיִּלְכּוּ
מֵאֵתוֹ בְּשָׁלוֹם: וְאֶקְדִּימוּ בַצִּפְרָא וְקִימוּ גְבַר לְאַחוּהִי וְשָׁלַחֲנֹן יִצְחָק וְאָזְלוּ מְלוֹתָהּ בְּשָׁלוֹם:

לב וַיְהִי | בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּבֵאוּ עִבְדֵי יְצֹזֵק וַיַּגִּדוּ לוֹ עַל־אֲדוֹת הַבָּאָר
אֲשֶׁר זָכְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצְאָנוּ מִיּוֹם: וַיְהִי | בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּבֵאוּ עִבְדֵי יְצֹזֵק
וַיַּגִּדוּ לוֹ עַל־אֲדוֹת הַבָּאָר אֲשֶׁר זָכְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצְאָנוּ מִיּוֹם: וַהֲוֹה בְּיוֹמָא הַהוּא
וְאֵתוֹ עִבְדֵי יִצְחָק וַחֲוִיָּאוּ לָהּ עַל עֵיסַק בִּירָא דִי חֲפְרוּ וְאִמְרוּ לָהּ אֲשַׁכְחָנָא מִיָּא:

לג וַיִּקְרָא אֶתְהָ שִׁבְעָה עַל־כֵּן שְׁמֵי־הָעִיר בָּאָר שִׁבְעַת עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
וַיִּקְרָא אֶתְהָ שִׁבְעָה עַל־כֵּן שְׁמֵי־הָעִיר בָּאָר שִׁבְעַת עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וַיִּקְרָא יְתָהּ שִׁבְעָה
עַל כֵּן שְׁמָא דְקִרְתָּא בָּאָרָא דְשִׁבְעַת (נִי בָּאָר שִׁבְעַת) עַד יוֹמָא הַדִּין: ׀

[לג] שבעה. על שם הצרית:

ג ועתה שא־נא כלִיךְ תִּלְיֶךָ וְקִשְׁתְּךָ וַצֵּא הַשְּׂדֵה וְצֹדֵה לִי (צִידָה)
צִידִי: ועתה שא־נא כלִיךְ תִּלְיֶךָ וְקִשְׁתְּךָ וַצֵּא הַשְּׂדֵה וְצֹדֵה לִי (צִידָה) צִידִי: וכען
סב בען זינד סיפך וקשתך ופוק לחקלא וצוד לי צידא:

[ג] תריד. חרצך, שדרך לתלותה: שא נא. לשון השחזה, כמותה ששנינו (צִידָה כח), אין משחזין את
הסכין אצל משיאה על גבי חצרמה, חדד סכיןך ושחוט יפה שלא תאכלני נבלה (צִידָה סה, יג). וצודה
לי. מן ההפקה, ולא מן הגולי:

ד וַעֲשֵׂה־לִּי מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְהִבִּיאתָ לִּי וְאָכַלְתָּ בְּעִבּוֹר
תִּבְרַכְךָ נְפֹשֵׁי בְטָרִם אֲמוֹת: וַעֲשֵׂה־לִּי מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְהִבִּיאתָ
לִּי וְאָכַלְתָּ בְּעִבּוֹר תִּבְרַכְךָ נְפֹשֵׁי בְטָרִם אֲמוֹת: ועביר לי תבשילין כמא דרחימית
ואעל לי ואיכול בדיל די תברכך נפשי עד לא אימות:

ה וּרְבִקָּה שָׁמְעַת בְּדַבַּר יִצְחָק אֶל־עִשׂוֹ בְּנֵו וַיִּכַּךְ עִשׂוֹ הַשְּׂדֵה
לְצֹד צִיד כֹּה־בִיא: וּרְבִקָּה שָׁמְעַת בְּדַבַּר יִצְחָק אֶל־עִשׂוֹ בְּנֵו וַיִּכַּךְ עִשׂוֹ
הַשְּׂדֵה לְצֹד צִיד כֹּה־בִיא: וּרְבִקָּה שָׁמְעַת כּד מליל יצחק לות עשו ברה ואזל עשו לחקלא
למוצד צידא לאיתאה:

[ה] לצוד ציד להביא. מהו להביא, אם לא ימצא ציד, יביא מן הגולי:

ו וּרְבִקָּה אָמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנֵה לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמְעַתִּי אֶת־אֲבִיךָ
מִדַּבַּר אֶל־עִשׂוֹ אֲזוּיךָ לֵאמֹר: וּרְבִקָּה אָמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנֵה לֵאמֹר הִנֵּה
שָׁמְעַתִּי אֶת־אֲבִיךָ מִדַּבַּר אֶל־עִשׂוֹ אֲזוּיךָ לֵאמֹר: וּרְבִקָּה אָמְרָת לֹת יַעֲקֹב בְּרָה לְמוֹמֵר
הא שמעית ית אבך ממלל עם עשו אחוך למימר:

ז הִבִּיאתָ לִּי צִיד וַעֲשֵׂה־לִּי מִטְעָמִים וְאָכַלְתָּ וְאֶבְרַכְכָּה לְפָנָי יְהוָה
לְפָנָי מוֹתִי: הִבִּיאתָ לִּי צִיד וַעֲשֵׂה־לִּי מִטְעָמִים וְאָכַלְתָּ וְאֶבְרַכְכָּה לְפָנָי יְהוָה
לְפָנָי מוֹתִי: איתי לי צידא ועביר לי תבשילין ואיכול ואברכך קדם יי קדם מותי:

[ז] לפני ה'. צרותו, שסכים על ידי:

ח ועתה בני שמוע בקלי לאשר אני מצוה אתך: ועתה בני שמוע בקלי לאשר אני מצוה אתך: וכען ברי קבל מני למא די אנא מפקד יתך:

ט לך-נא אליהצאן וקוזי-לי משם עני גדיי עזים טבים ואעשה אתם מטעמים לאבירך כאשר אהב: לך-נא אליהצאן וקוזי-לי משם עני גדיי עזים טבים ואעשה אתם מטעמים לאבירך כאשר אהב: אזיל קען לות ענא וסב לי מתמן תרין גדיי (בר) עזין טבן ואעבד יתהון תבשילין לאבוק כמא די רחם:

[ח] וקח לי. משלי הם ואינם גזל, שכן כתב לה יצחק כחמוצתה ליטול שני גדיי עזים ככל יוס: (בר) טה. יד) שני גדיי עזים. וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק, אלא פסח היה, האחד הקריב לפסחו, והאחד עשה מטעמים. צפרקי דרבי אליעזר: באשר אהב. כי טעם הגדי כטעם הנצי:

י והבאת לאבירך ואכל בעבר אשר יברכה לפני מותו: והבאת לאבירך ואכל בעבר אשר יברכה לפני מותו: ותיתי (נ"י ומעל) לאבוק ויכול בדיל דיברכה קדם מותה:

יא ויאמר יעקב אלי-רבקה אמו הן עשו אזיל איש שער ואנכי איש זולק: ויאמר יעקב אלי-רבקה אמו הן עשו אזיל איש שער ואנכי איש זולק: ואמר יעקב לרבקה אמה הא עשו אחי גבר שערן ואנא גבר שעיע:

[יא] איש שער. צעל שער:

יב אוכלי ימושני אבי והייתי בעיניו כמותעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה: אוכלי ימושני אבי והייתי בעיניו כמותעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה: מאים ימושני אבא ואחי בעינוהי כמתלעב ואחי מיתי (נ"י ואחי מיתי) עלי לוטין ולא ברכו:

[יב] ימושני. כמו ממשש צלהרים (דברים כח, כט):

יג ותאמר לו אמו עלי קללתך בני אך שמוע בקלי וכן קוזי-לי: ותאמר לו אמו עלי קללתך בני אך שמוע בקלי וכן קוזי-לי: ואמרת לה אמה עלי

עלי אתאמר בנבואה דלא ייתון לוטיא עלך ברי ברם קבל מני ואזיל סב לי:

יד ויכר ויקח ויבא לאמו ותעש אמו מטעמים כאשר אהב אביו:
ויכר ויקח ויבא לאמו ותעש אמו מטעמים כאשר אהב אביו: ואזל ונסיב ואיתי
לאמה ועבדת אמה תכשילין כמא דרחם אבוהי:

טו ותקח רבקה את-בגדי עשו בנה הגדל הזומדת אשר אתה
בבית ותלבש את-יעקב בנה הקטן: ותקח רבקה את-בגדי עשו בנה
הגדל הזומדת אשר אתה בבית ותלבש את-יעקב בנה הקטן: ונסיבת רבקה
ית לבושי עשו ברה רבא דכיתא די עמה בביתא ואלבישת ית יעקב ברה זעירא:

[טו] החמדות. הנקיות כתרנומו לכייתא. דבר אחר שחמד אותן מן נמרוד: אשר אתה בבית.
והלא כמה נשים היו לו, והוא מפקיד אלל אמו, אלל שהיה צקי צמעשיהן וחושדן:

טז ואת ערת גדיי העזים הלבישה על-ידי ועל זקקת צואריו:
ואת ערת גדיי העזים הלבישה על-ידי ועל זקקת צואריו: וית משכי גדיי בר
עזי אלבישת על ידוהי ועל שעיעות צורה:

יז ותתן את-המטעמים ואת-הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה:
ותתן את-המטעמים ואת-הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה: ויתבת ית תכשיליא
וית לחמא די עבדת בידא דיעקב ברה:

יח ויבא אל-אביו ויאמר אבי ויאמר הגני מי אתה בני: ויבא אל-
אביו ויאמר אבי ויאמר הגני מי אתה בני: ועל לות אבוהי ואמר אבא ואמר הא אנא
מן את ברי:

יט ויאמר יעקב אל-אביו אנכי עשו בכרך עשיתי כאשר דברת
אלי קום-נא שבה ואכלה מצידי בעבור תברכני נפשיך: ויאמר
יעקב אל-אביו אנכי עשו בכרך עשיתי כאשר דברת אלי קום-נא שבה
ואכלה מצידי בעבור תברכני נפשיך: ואמר יעקב לאבוהי אנא עשו בוכרך עבדית כמא

די מליקתא עמי (נ"י: ל"י) קום בען אסתחר ואכול מצידי בדיל די תברכנני נפשך:

[יט] אנכי עשו בכרך. אנכי המציא לך, ועשו הוא בכורך: עשיתי. כמה דברים, כאשר דצרת אלי: שבה. לשון מיסב על השלחן, לכך מתורגם אסתחר:

כ ויֹאמֶר יַצְחָק אֶל־בָּנָיו מִה־זֶה מוֹהֲרֵת לְמִצְאָ בְנֵי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה יְהוָה אִתְּכֶם כְּפָנָי: וַיֹּאמֶר יַצְחָק אֶל־בְּנֵי מִה־זֶה מוֹהֲרֵת לְמִצְאָ בְנֵי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה יְהוָה אִתְּכֶם כְּפָנָי: וַאֲמַר יַצְחָק לְבָרָה מַה דִּין אוֹחִיתָא לְאַשְׁכְּחָא בְּרִי וַאֲמַר אַרִי זְמוּן יְיָ אֱלֹהֶךָ קִדְמִי:

כא וַיֹּאמֶר יַצְחָק אֶל־יַעֲקֹב עֲשֵׂה־נָא וְאִמְשַׁךְ בְּנֵי הָאֵתָה זֶה בְּנֵי עֲשׂו אִם־כֹּא: וַיֹּאמֶר יַצְחָק אֶל־יַעֲקֹב עֲשֵׂה־נָא וְאִמְשַׁךְ בְּנֵי הָאֵתָה זֶה בְּנֵי עֲשׂו אִם־כֹּא: וַאֲמַר יַצְחָק לְיַעֲקֹב קְרִיב בְּעַן וְאִמְשַׁנְךָ בְּרִי הָאֵת דִּין בְּרִי עֲשׂו אִם לֹא:

[כא] גשח נא ואמשך. אמר יצחק בלבו, אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו, וזה אמר כי הקרה ה' אליך:

כב וַיֵּשֶׁע יַעֲקֹב אֶל־יַצְחָק אָבִיו וַיְמַשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הִקְלָ קוֹל יַעֲקֹב וְהַיְדָיִם יְדֵי עֲשׂו: וַיֵּשֶׁע יַעֲקֹב אֶל־יַצְחָק אָבִיו וַיְמַשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הִקְלָ קוֹל יַעֲקֹב וְהַיְדָיִם יְדֵי עֲשׂו: וַיִּצְחַק אַבְוּהֵי וַיְמַשְׁהוּ וַאֲמַר קְלָא קְלָא דִיעֲקֹב וַיְדַא יְדוּחֵי דְעֲשׂו:

[כב] קול יעקב. שמדבר בלשון תחנונים, קום נא, אבל עשו בלשון קנטוריא דבה, יקום אזי:

כג וְכֹא הִפִּירוּ כִּי־הָיוּ יְדָיו בְּיַדֵי עֲשׂו אֲזוּיו שְׁעֵרֶת וַיְבָרְכֵהוּ: וְכֹא הִפִּירוּ כִּי־הָיוּ יְדָיו בְּיַדֵי עֲשׂו אֲזוּיו שְׁעֵרֶת וַיְבָרְכֵהוּ: וְלֹא אִשְׁתְּמוּדְעָה אַרִי הוּאָה יְדוּחֵי בְּיַדֵי עֲשׂו אַחוּחֵי שְׁעִירָן (נ"י שערין) וברכה:

כד וַיֹּאמֶר אֵתָה זֶה בְּנֵי עֲשׂו וַיֹּאמֶר אָנִי: וַיֹּאמֶר אֵתָה זֶה בְּנֵי עֲשׂו וַיֹּאמֶר אָנִי: וַאֲמַר אֵת דִּין בְּרִי עֲשׂו וַאֲמַר הָא אָנָא:

[כד] ויאמר אני. לא אמר אני עשו, אלא אני:

כה וַיֹּאמֶר הַגֵּשָׁה לִי וְאֶכְלָהּ מִצֵּיד בְּנֵי לְמוֹעַן תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי וַיִּגְשֵׁי-
לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ יֵינָן וַיִּשְׁתֶּה: וַיֹּאמֶר הַגֵּשָׁה לִי וְאֶכְלָהּ מִצֵּיד בְּנֵי לְמוֹעַן
תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי וַיִּגְשֵׁי-לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ יֵינָן וַיִּשְׁתֶּה: וַאֲמַר קָרִיב קָדְמִי וְאִיכּוֹל מִצֵּידֵי־
דְּבָרִי בְּדִיל דֵּי תִבְרַכְנָךְ נַפְשִׁי וְקָרִיב לָהּ וְאָכַל וְאִתִּי (ג' וְאֵל) לָהּ חֲמֵרָא וְשִׁתִּי:

כו וַיֹּאמֶר אֲלֵיו יִצְחָק אָבִיו גֵּשָׁה־נָּא וְשָׁקֵה־לִּי בְּנֵי: וַיֹּאמֶר אֲלֵיו יִצְחָק
אָבִיו גֵּשָׁה־נָּא וְשָׁקֵה־לִּי בְּנֵי: וַאֲמַר לָהּ יִצְחָק אָבִיהִי קָרִיב כַּעַן וְנִשְׁק לִי (ג' וְשָׁק לִי) בְּרִי:

כו וַיִּגְשֵׁי וַיִּשְׁקֵי-לוֹ וַיִּרְחַח אֶת־רִיחוֹ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר רָאֵה רִיחוֹ
בְּנֵי כְרִיחוֹ שְׂדֵהָ אֲשֶׁר בָּרַכּוּ יְהוָה: וַיִּגְשֵׁי וַיִּשְׁקֵי-לוֹ וַיִּרְחַח אֶת־רִיחוֹ בְּגָדָיו
וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר רָאֵה רִיחוֹ בְּנֵי כְרִיחוֹ שְׂדֵהָ אֲשֶׁר בָּרַכּוּ יְהוָה: וְקָרִיב וְנִשְׁק לָהּ וְאִרְחַח
יְת רִיחָא דְלְבוּשׁוּהִי וּבְרַכְבָּהּ וַאֲמַר חֲזִי רִיחָא דְבָרִי כְרִיחָא דְחַקְלָא דֵּי בְרַכְבָּהּ יֵי:

[כו] וירח וגו'. והלא אין ריח רע יותר משטף העוים, אלא מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן; בריח שדה אשר ברכו ה'. שנתן זו ריח טוב, וזה שדה תפוחים, כן דרשו רז"ל:

שישי כח וַיִּתֵּן־לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִיִּשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֵב הַדֶּגַן
וְתִירֵשׁ: וַיִּתֵּן־לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִיִּשְׁבַּעֵי הָאָרֶץ וְרֵב הַדֶּגַן וְתִירֵשׁ: וַיִּתֵּן
לָךְ יֵי מַטְלָא דְשָׁמַיָא וּמַטְוֵבָא דְאָרְעָא וּסְגִיאוֹת (ג' וְסְגִיאוֹת) עֵיבוֹר וְחֲמָר:

[כח] ויתן לך. יתן ויתזור ויתן (צד סו ג). ולפי פשוטו מוסב לענין הראשון, ראה ריח בני שנתן לו הקצ"ה, כריח שדה וגו', ועוד יתן לך מטל השמים וגו'; מטל השמים. כמשמעו, ומדרש אגדה יש להרצה פנים..

כט יַעֲבֹדְךָ עַלְמִים (וישתחו) וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ לְאֲמִים הָיָה גְבִיר לְאֲזוּיָךְ
וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ בְּנֵי אֲמֹךְ אֲרַרְיָךְ אַרְוִר וּמִבְּרַכְיָךְ בְּרִוְךָ: יַעֲבֹדְךָ עַלְמִים
(וישתחו) וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ לְאֲמִים הָיָה גְבִיר לְאֲזוּיָךְ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ בְּנֵי אֲמֹךְ אֲרַרְיָךְ
אַרְוִר וּמִבְּרַכְיָךְ בְּרִוְךָ: וּפְלַחְנָךְ עֲמָמִין וַיִּשְׁתַּעֲבְדוּן לָךְ מִלְכָּנוּן הָיוּ רַב לְאֲחִיד וַיִּסְגְּדוּן לָךְ בְּנֵי
אֲמֹךְ מִלְטָטִיד יְהוֹן לִיטִין וּמִבְּרַכְיָךְ יְהוֹן בְּרִיכִין:

[כט] בני אמך. ויעקב אמר ליהודה בני אביך, לפי שהיו לו זנים מכמה אמהות, וכאן שלא ארור

נשא אלא אשה אחת, אמר בני אמך (צ"ר סו ט): ארריך ארור ומברכך ברוך. וצלעם הוא אומר מזרכיך צרוך וארריך ארוך, הלדיקים תחלתם יסורים וסופן שלום, ואוריהם ומלעריהם קודמים למזרכיהם, לפיכך יחזק הקדים קללת אוררים לזרכת מזרכים, והרשעים תחלתן שלום וסופן יסורין, לפיכך צלעם הקדים זרכה לקללה:

וַיְהִי כַאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי אָךְ יֵצֵא יֵצֵא יַעֲקֹב מֵאֵת פָּנָיו יִצְחָק אָבִיו וְעָשׂוֹ אֲזִינוּ בָּהּ מִצִּידָהּ: וַיְהִי כַאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי אָךְ יֵצֵא יַעֲקֹב מֵאֵת פָּנָיו יִצְחָק אָבִיו וְעָשׂוֹ אֲזִינוּ בָּהּ מִצִּידָהּ: וְהָיָה כִּד שִׁיבִי יִצְחָק לְבָרְכָא ית יַעֲקֹב וְהָיָה בְרַם מִפֶּק נֶפֶק יַעֲקֹב מִלּוֹת אִפִּי יִצְחָק אָבוּהִי וְעָשׂוֹ אַחוּהִי אֲתָא (כ"י על) מצידה:

[ל] יצא יצא. זה יולא וזה צא:

וַיַּעַשׂ גַּם־הוּא מִטְעָמִים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקָם אָבִי וַיֹּאכַל מִצִּיד בָּנָיו בְּעֶבֶר תְּבָרַכְנִי נְפֹשׁךָ: וַיַּעַשׂ גַּם־הוּא מִטְעָמִים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקָם אָבִי וַיֹּאכַל מִצִּיד בָּנָיו בְּעֶבֶר תְּבָרַכְנִי נְפֹשׁךָ: וְעַד אָף הוּא תַבְשִׁילִין וְאַעִיל לֹת אָבוּהִי וְאָמַר לְאָבוּהִי יָקָם אָבִי וַיְכֹל מִצִּידָא דְבָרָה בְּדִיל דִּי תְבָרַכְנִי נְפֹשְׁךָ:

וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אַתָּה וַיֹּאמֶר אֲנִי בְנֶךָ בְּכֶרֶךְ עָשׂוֹ: וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אַתָּה וַיֹּאמֶר אֲנִי בְנֶךָ בְּכֶרֶךְ עָשׂוֹ: וְאָמַר לֵה יִצְחָק אָבוּהִי מִן אֵת וְאָמַר אָנָּא בְרַךְ בּוֹכְרֶךְ עָשׂוֹ:

וַיַּזְכֵּר יִצְחָק זְכֻרָתָהּ גְּדֻלָּהּ עַד־מָאד וַיֹּאמֶר מִי־אֲפֹאֵהוּ הוּא הַצִּיד־צִיד וַיָּבֵא לִי וְאָכַל מִכָּל בְּטָרָם תְּבוּא וְאַבְרָכְהוּ גַם־בְּרוּךְ יִהְיֶה: וַיַּזְכֵּר יִצְחָק זְכֻרָתָהּ גְּדֻלָּהּ עַד־מָאד וַיֹּאמֶר מִי־אֲפֹאֵהוּ הוּא הַצִּיד־צִיד וַיָּבֵא לִי וְאָכַל מִכָּל בְּטָרָם תְּבוּא וְאַבְרָכְהוּ גַם־בְּרוּךְ יִהְיֶה: וְתָנָה יִצְחָק תְּהֵא רַבָּא עַד לְחַדָּא וְאָמַר מִן הוּא דִּיכִי דְצַד צִידָא וְאַעִיל לִי וְאַכְלִית מִכָּלָא עַד לֹא תִיעוּל וּבְרַכְתָּהּ וַיָּבֵא

אף בריך יהי:

[לג] ויחרה. כתרוממו ותוה, לשון תמיה. ומדרשו, ראה גיהנם פתוחה מתחתיו: מי איפוא. לשון לעלמו, משמש עם כמה דברים. דבר אחר איפוא, איה פה, מי הוא ואיפוא הוא הלא ליד: ואב"ל מב"ל. מכל טעמים שזקשתי לטעום טעמתי זו (כ"ר סו, ג): גם ברוך יהיה. שלא תאמר, אינולי שרימה יעקב לאציו לא נטל את הצרכות, לכך הסכים וזרכו מדעתו (סג):

לד כְּשָׁמַעַ עֲשׂוֹ אֶת־דְּבָרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צְעָקָה גְּדֹלָה וַיֹּמְרָה עַד־
מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי: כְּשָׁמַעַ עֲשׂוֹ אֶת־דְּבָרֵי אָבִיו
וַיִּצְעַק צְעָקָה גְּדֹלָה וַיֹּמְרָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי: פֶּד שְׁמַע
עֲשׂוֹ ית פְּתַנְמֵי אָבוּהִי וַצֹּחַ צְוּחָא רַבָּא וּמְרִירָא עַד לַחְדָּא וַאֲמַר לְאָבוּהִי בְּרַכְנִי אָף אָנָּא (נ"ו ל)
אבא:

לה וַיֹּאמֶר בֶּא אוֹזִיף בְּמִרְמָה וַיִּקְוֶז בְּרַכְתֶּךָ: וַיֹּאמֶר בֶּא אוֹזִיף בְּמִרְמָה
וַיִּקְוֶז בְּרַכְתֶּךָ: וַאֲמַר עַל אַחוּף בְּחֻכְמָתָא וּקְבִיל בְּרַכְתֶּךָ:

[לה] במרמה. בחכמה:

לו וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעַמִּים אֶת־בְּכֻרְתִּי
לְקֹוֹז וְהִנֵּה עֲתָה לְקֹוֹז בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֵא־אֶצְלֶת לִי בְּרַכָּה:
וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעַמִּים אֶת־בְּכֻרְתִּי לְקֹוֹז וְהִנֵּה עֲתָה
לְקֹוֹז בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֵא־אֶצְלֶת לִי בְּרַכָּה: וַאֲמַר יָאוּת קָרָא שְׁמָה יַעֲקֹב וּכְמֵנִי דְגִנָּן
תְּרַתִּין זְמַנִּין ית בכירותי נסיב והא בען קביל ברכתי ואמר הלא שבקת לי ברכתא:

[לז] הכי קרא שמו. לשון תימה הוא, כמו הכי אחי אתה (בראשית כט, ט), שמה לכך נקרא שמו יעקב, על שם סופו שהוא עמיד לעקבני. תנחומא (תולדות כג), למה חרד יצחק, אמר, שמה עון יש בי שזכרתי קטן לפני גדול, ושניתי סדר היחס, התחיל עשו מלעק ויעקבני זה פעמים, אמר לו אציו מה עשה לך, אמר לו את זכורתי לקח, אמר, זכך הייתי מלך וחרד, שמה עזרתי על שורת הדין, עכשיו לזכור זכרתי, גם צרוך יהיה: ויעקבני. כתרוממו וכמני, ארצני. וארצ, וכמן. ויש מתרגמין וחכמני, נחכס לני: אצלת. לשון הפרשה, כמו ויאצלו:

לז וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֲשׂוֹ הֵן גָּבִיר שְׁמוֹתָיו לָךְ וְאֶת־כָּל־אוֹזִיו
מתרגמין

נָתַתִּי לָוּ לְעֹבְדִים וְדָגָן וְתִירֵשׁ סִמְכַתִּיו וּלְכָה אֲפֹא מִה אַעֲשֶׂה
 בְּנִי: וַיַּעַן יַצְחָק וַיֹּאמֶר לַעֲשׂוֹ הֵן גְּבִיר שְׂמֵתִיו כִּךְ וְאֶתִּיכְלֵי אֲנֹוֹי נָתַתִּי לָו
 לְעֹבְדִים וְדָגָן וְתִירֵשׁ סִמְכַתִּיו וּלְכָה אֲפֹא מִה אַעֲשֶׂה בְּנִי: וְאֶתִּיב יַצְחָק וַאֲמַר
 לַעֲשׂוֹ הָא רַב שׁוֹתָה לָךְ (נ"י ע"ף) וְיֵת כָּל אַחֲוָהי יְהִבִּית לָהּ לְעַבְדֵּינִי וְעִיבֹור וְחָמַר סְעֻדָתָהּ וְלָךְ
 הִכָּא מָה אַעֲבִיד בְּרִי:

[לח] הן גביר, זכרה זו שזיעית היא, והוא עושה אותה ראשונה, אלא אמר לו, מה תועלת לך
 בזכרה, אם תקנה נכסים שלו הם, שהרי גביר שמתי לך, ומה שקנה עבד קנה רבו: ולכה אפוא
 מה אעשה בני. איה איפא אצקש מה לעשות לך:

וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֲכִלֵּי אֲבִיו הַבְּרָכָה אֲזוּת הוּא־לְךָ אָבִי בְּרַכְנִי גַם־
 אֲנִי אָבִי וַיֵּשֶׂא עֲשׂוֹ קָלוּ וַיִּבְרַךְ: וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֲכִלֵּי אֲבִיו הַבְּרָכָה אֲזוּת
 הוּא־לְךָ אָבִי בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי וַיֵּשֶׂא עֲשׂוֹ קָלוּ וַיִּבְרַךְ: וַאֲמַר עֲשׂוֹ לְאֲבוּהִי הַבְּרַכָּתָא
 חֲדָא הִיא לָךְ אָבָא בְּרַךְ לִי אַף אָנָא אָבָא וְאָרִים עֲשׂוֹ קָלָהּ וּבְכָא:

[לה] הברכה אחת. ה"א זו משמשת לשון תימה, כמו הזמחנים (במדבר יג, יט), השמנה היא (סס ט),
 הכמות נבל (שמואל ב ג, ג) (ג):

וַיַּעַן יַצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיו הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מִיִּשְׁבֵּךְ
 וּמִטְּלֵי הַשָּׁמַיִם מֵעַל: וַיַּעַן יַצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיו הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ
 יִהְיֶה מִיִּשְׁבֵּךְ וּמִטְּלֵי הַשָּׁמַיִם מֵעַל: וְאֶתִּיב יַצְחָק אָבוּהִי וַאֲמַר לָהּ הָא מְטוּבָא דְאַרְעָא
 יְהָא מוֹתְבָד וּמְטָלָא דְשָׁמַיָא מְלַעְלָא:

[לט] משמני הארץ וגו'. זו איטליא"ה של יון (ב"ד סו, ו):

וְעַל־זוֹרְבָךְ תְּזוּזִיהּ וְאֶת־אֲזוּיָךְ תַּעֲבֹד וְהִיָּה כְּאִשֶׁר תִּרְיֵד וּפְרָקַת
 עָלוּ מֵעַל צוּאָרְךָ: וְעַל־זוֹרְבָךְ תְּזוּזִיהּ וְאֶת־אֲזוּיָךְ תַּעֲבֹד וְהִיָּה כְּאִשֶׁר תִּרְיֵד
 וּפְרָקַת עָלוּ מֵעַל צוּאָרְךָ: וְעַל חֲרָבְךָ תִּיחִי וְיֵת אַחֲוָד תִּפְלָח וְיִהִי כִד יַעֲבֹרוֹן בְּנוּהִי עַל פְּתַנְגִּי
 אֲזוּרִיתָא וְתַעֲדִי גִירָה מֵעַל צוּרְךָ:

[מ] ועל חרבך, כמו בחרבך, יש על שהוא זמקום אות ז', כמו עמדתם על חרבכם (יחזקאל ג, ט),

בחרצבס. על צבאחס (שמות ו טו) צבאחס: והיה כאשר תריד. לשון לער, כמו אריד צשיחי (הלים נה. ג), כלומר כשיעזרו ישראל על התורה, ויהיה לך פתחון פה להטעור על הזכרות שנטל, ופרקת עלו וגו':

מא וישׁטם עֵשׂו אֶת־יַעֲקֹב עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַכוּ אֲבִיו וַיֹּאמֶר
עֵשׂו בְּלִבּוֹ יִקְרְבוּ יָמַי אֲבַל אֲבִי וְאַהֲרָה אֶת־יַעֲקֹב אֹחִי: וַיִּשְׁטֵם
עֵשׂו אֶת־יַעֲקֹב עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַכוּ אֲבִיו וַיֹּאמֶר עֵשׂו בְּלִבּוֹ יִקְרְבוּ יָמַי אֲבַל
אֲבִי וְאַהֲרָה אֶת־יַעֲקֹב אֹחִי: וְנָטַר עֵשׂו דָּבְכוּ לַיַּעֲקֹב עַל בְּרַכְתָּא דִּי בְּרַכָּה אֲבוּהֵי וְאָמַר
עֵשׂו בְּלִבָּהּ יִקְרְבוּן יָוְמֵי אֲבָלֵי דְאַבָּא וְאַקְטוּל יַת יַעֲקֹב אַחִי:

[מא] יקרבו ימי אבלי אבי. כמשמעו, שלא אלער את אבא. ומדרש אגדה לכמה פנים יש:

מב וַיִּגְדַּר לְרַבְּקָה אֶת־דְּבָרֵי עֵשׂו בְּנֵהּ הַגָּדֹל וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לַיַּעֲקֹב
בְּנֵהּ הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֵשׂו אֹחִיךָ בּוֹתֵנְזוֹם כָּךְ לְהַרְעִיךָ: וַיִּגְדַּר
לְרַבְּקָה אֶת־דְּבָרֵי עֵשׂו בְּנֵהּ הַגָּדֹל וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לַיַּעֲקֹב בְּנֵהּ הַקָּטָן וַתֹּאמֶר
אֵלָיו הִנֵּה עֵשׂו אֹחִיךָ בּוֹתֵנְזוֹם כָּךְ לְהַרְעִיךָ: וְאַתְחִיחָה לְרַבְּקָה יַת פִּתְגָמֵי עֵשׂו בְּרַה רַבָּא
וַשְׁלַחַת וְקִרַת לַיַּעֲקֹב בְּרַה זְעִירָא וְאָמַרְתָּ לָּהּ הֵא עֵשׂו אַחֻדָּ כְּמֵן לָךְ לְמַקְטָלְךָ:

[מב] ויגד רבקה. צרות הקודש הוגד לה מה שעשו מהרהר צלצו: מתנחם אף. נחם על האחווה, לחשוב מחשבה אחרת להמנכר לך ולהרגך. ומדרש אגדה, כזר אתה מת צעיניו, ושמה עליך כוס של תנחומים. ולפי פשוטו, לשון תנחומים, מתנחם הוא על הזכרות צהריגתך:

מג וַעֲתָה בְּנֵי שְׂמוּעָ בְּקִלֵּי וְקוֹם בְּרוּזֵיכֶם אֶל־לִבָּן אֹחִי זֹרְעָה: וַעֲתָה
בְּנֵי שְׂמוּעָ בְּקִלֵּי וְקוֹם בְּרוּזֵיכֶם אֶל־לִבָּן אֹחִי זֹרְעָה: וְכַעַן בְּרִי קָבַל מִנִּי וְקוֹם אֲזִיל לָךְ
לְזֹת לְבָן אַחִי לְחָרִין:

מד וַיִּשְׁבַּת עִמּוֹ יָמִים אֲחֻדָּיִם עַד אֲשֶׁר־תֵּשׁוּב זִמְתָּ אֹחִיךָ: וַיִּשְׁבַּת
עִמּוֹ יָמִים אֲחֻדָּיִם עַד אֲשֶׁר־תֵּשׁוּב זִמְתָּ אֹחִיךָ: וַתִּתֵּיב עִמָּהּ יוֹמִין זְעִירִין עַד דִּיתוּב
רוּגְזָא דְאַחֻדָּ:

[מד] אחדים. מועטים:

מה עַד-שׁוּב אֶף-אֲזִיךָ מִבּוֹךְ וְשָׁכַח אֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ לָּו וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַוֹּתֶיךָ מִשֵּׁם לָמָּה אֲשַׁכַּל גַּם-שְׁנֵיכֶם יוֹם אֲזוּד: עַד-שׁוּב אֶף-אֲזִיךָ מִבּוֹךְ וְשָׁכַח אֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ לָּו וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַוֹּתֶיךָ מִשֵּׁם לָמָּה אֲשַׁכַּל גַּם-שְׁנֵיכֶם יוֹם אֲזוּד: עַד דִּיתוּב רוּגְזָא דְאַחוּד מִנְדָּ וַיִּתְנַשֵּׂי ית די עבדְתָּ לָּהּ וְאַשְׁלַח וְאַדְבַּרְנָד מִתַּמְנָן לָמָּה אֲתַפֵּל אֶף תַּרְוִיכוּן יוֹמָא חַד:

[מה] למה אשכח. אהיה שכולה משניכם. הקוצר את בניו קרוי שכול, וכן ציעקצ אמר כאשר שכלתי שכלתי גם שניכם. אם יקום עליך ואתה מהרגנו, יעמדו בניו ויהרגוך, ורוח הקדש נזרקה צה, ונתנצחה שציוס אחד ימותו, כמו שמפורש צפרק המקנא לאשתו (סוטה יט):

מו וַתֹּאמֶר רַבָּקָה אֶל-יַצְוֶק קְצַתִּי בְּזוּי מִפְּנֵי בְּנוֹת זוֹת אִם-לִקְחוּ יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹתֵיזוֹת כֹּאֲלֵה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִּי זָוִים: וַתֹּאמֶר רַבָּקָה אֶל-יַצְוֶק קְצַתִּי בְּזוּי מִפְּנֵי בְּנוֹת זוֹת אִם-לִקְחוּ יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹתֵיזוֹת כֹּאֲלֵה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִּי זָוִים: וְאַמְרַת רַבָּקָה לְיַצְחָק עֲקִית בְּחַיִּי מִן קֶדֶם בְּנַת חַתָּאָה אִם נָסִיב יַעֲקֹב אֶתְתָּא מִבְּנַת חַתָּאָה כְּאַלִּין מִבְּנַת אַרְעָא לָמָּה לִּי חַיִּים:

[מו] קצתי בחיי. מאסתי בחיי:

כח « וַיִּקְרָא יַצְוֶק אֶל-יַעֲקֹב וַיְבַרֵךְ אֹתוֹ וַיִּצְוֶהוּ וַיֹּאמֶר לָּו לֵא-תִקְחוּ אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: וַיִּקְרָא יַצְוֶק אֶל-יַעֲקֹב וַיְבַרֵךְ אֹתוֹ וַיִּצְוֶהוּ וַיֹּאמֶר לָּו לֵא-תִקְחוּ אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: וַיִּקְרָא יַצְחָק לְיַעֲקֹב וַיְבַרֵךְ יִתְהּ וּפְקַדְהּ וַאֲמַר לָּהּ לֹא תִסַּב אֶתְתָּא מִבְּנַת כְּנָעַן:

ב קוּם לָךְ פְּדָנָה אַרְם בֵּיתָה בְּתוּאַל אַבִּי אַמְרָ וְקוּזִי-לָךְ מִשֵּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לְבָן אֲזוּי אַמְרָ: קוּם לָךְ פְּדָנָה אַרְם בֵּיתָה בְּתוּאַל אַבִּי אַמְרָ וְקוּזִי-לָךְ מִשֵּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לְבָן אֲזוּי אַמְרָ: קוּם אֲזוּל לְפָדֵן אַרְם לְבֵית בְּתוּאַל אַבּוּהָא דְאַמְרָ וְסַב לָךְ מִתַּמְנָן אֶתְתָּא מִבְּנַת לְבָן אַחוּהָא דְאַמְרָ:

[ב] פדנה. כמו לפדן: ביתה בתואל. לציט בתואל, כל מיצה שזריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה

ה"א צקופה (יבמות יט):

ג וְאֵל שְׁדֵי יִבְרַךְ אֶתְךָ וַיַּפְרֶךְ וַיַּרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לְקַהֲלֵ עַמּוּיִם: וְאֵל שְׁדֵי יִבְרַךְ אֶתְךָ וַיַּפְרֶךְ וַיַּרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לְקַהֲלֵ עַמּוּיִם: וְאֵל שְׁדֵי יִבְרַךְ יְתֵד וַיַּפְשֶׁד וַיַּסְגִּיף וַיְתַהֵי לְכַנְשַׁת שְׁבִטוֹן:

[ג] ואל שדי מי שדי בצרכותיו למתצרכין מפיו, יברך אותך:

ד וַיִּתֵּן לְךָ אֶת־בְּרַכַּת אַבְרָהָם לְךָ וּלְיִצְחָק אֶתְךָ לְרִשְׁתָּךְ אֶת־אֶרֶץ מִצְרָיִם אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם: וַיִּתֵּן לְךָ אֶת־בְּרַכַּת אַבְרָהָם לְךָ וּלְיִצְחָק אֶתְךָ לְרִשְׁתָּךְ אֶת־אֶרֶץ מִצְרָיִם אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם: וַיִּתֵּן לְךָ יְת בְּרַכְתָּא דַּאֲבְרָהָם לְךָ וּלְיִצְחָק עַמְּךָ לְמִירְתְּךָ יְת אַרְע תּוֹתְבוּתְךָ דִּי יְהֵב יי לְאַבְרָהָם:

[ד] את ברכת אברהם. שאמר לו ואעשך לגוי גדול, והמצרכו בזרעך, יהיו אותן צרכות האמורות בשצילך, ממך ילא אותו הגוי ואותו הזרע המצורך:

ה וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיִּכַּר פְּדֻתָה אָרָם אֶל־לְבָן בֶּן־בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי אֲזוּי רַבְקָה אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו: וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיִּכַּר פְּדֻתָה אָרָם אֶל־לְבָן בֶּן־בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי אֲזוּי רַבְקָה אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו: וְשִׁלַּח יִצְחָק יְת יַעֲקֹב וְאִזֵּל לְפָדוֹן אָרָם לֹת לְבָן בַּר בְּתוּאֵל אֲרָמָאָה אַחוּהָא דְרַבְקָה אִמָּה דְיַעֲקֹב וְעֵשָׂו:

[ה] אם יעקב ועשו. איני יודע מה מלמדנו:

ו וַיֵּרָא עֵשָׂו כִּי־יִבְרַךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ פְּדֻתָה אָרָם לְקַחֲתֵי לֹ מוֹשֵׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיֵּצֵא עִלּוֹ לְאֹמֵר לְאִיתְקוֹז אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: וַיֵּרָא עֵשָׂו כִּי־יִבְרַךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ פְּדֻתָה אָרָם לְקַחֲתֵי לֹ מוֹשֵׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיֵּצֵא עִלּוֹ לְאֹמֵר לְאִיתְקוֹז אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: וְתוֹא עֵשׂו אַרִי בְרִיד יִצְחָק יְת יַעֲקֹב וְשִׁלַּח יְתָה לְפָדוֹן אָרָם לְמַסֵּב לָהּ מִתַּמָּן אֶתְתָּא כַּד בְּרִיד יְתָה וּפְקִיד עֲלוּהֵי לְמִימַר לָא תִסַּב אֶתְתָּא מִכְּנַת כְּנָעוֹן:

ז וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל־אֲבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיִּכַּר פְּדֻתָה אָרָם: וַיִּשְׁבִּיעַ יַעֲקֹב

אֲבִי־אֲבִיו וְאֲבִי־אָבִיו וַיִּלְךְ פְּדָנָה אֲרָם: וְקָבִיל יַעֲקֹב מִן אֲבוֹהָי וּמִן אִמּוֹהָ וְאָזַל לְפָדֵן אֲרָם:

[ג] וישמע יעקב. מחובר לענין שלמעלה, וירא עשו כי צרך יצחק וגו' וכי שלח אותו פדנה ארם, וכי שמע יעקב אל אביו והלך פדנה ארם, וכי רעות צנות כנען, והלך גם הוא אל ישמעאל:

ח וַיֵּרָא עֵשָׂו כִּי רְעוּת בָּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינָיו יִצְחָק אָבִיו: וַיֵּרָא עֵשָׂו כִּי רְעוּת בָּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינָיו יִצְחָק אָבִיו: וְחָזָא עֵשָׂו אֶרֶי בִישָׂא בְּנַת כְּנָעַן בְּעֵינָיו יִצְחָק אָבוּהָ:

ט וַיִּלְךְ עֵשָׂו אֲבִי־יִשְׁמָעֵאל וַיִּקְחוּ אֶת־מִינְחֹתָא | בַּת־יִשְׁמָעֵאל בְּן־אֲבָרָהָם אִזְוֹת גְּבוּיֹת עַל־נְשָׂיו לָו לְאִשָּׁה: וַיִּלְךְ עֵשָׂו אֲבִי־יִשְׁמָעֵאל וַיִּקְחוּ אֶת־מִינְחֹתָא | בַּת־יִשְׁמָעֵאל בְּן־אֲבָרָהָם אִזְוֹת גְּבוּיֹת עַל־נְשָׂיו לָו לְאִשָּׁה: וְאָזַל עֵשָׂו לְוֹת יִשְׁמָעֵאל וְנָסִיב יָת מַחְלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל בְּר אֲבָרָהָם אַחְתָּהּ דְּנְבוּיֹת עַל נְשׁוּהָי לָהּ לְאִנְתּוֹ: ססס

[ט] אחות נביות. ממשמע שנאמר צת ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות, אלא למדנו שמת ישמעאל משיעדה לעשו קודם נשואיה, והשיאה נביות אחיה, ולמדנו שהיה יעקב צאטו הפרק בן ס"ג שנים, שהרי ישמעאל בן ע"ד שנים היה כשנולד יעקב, ש"ד שנה היה גדול ישמעאל מיצחק, ויצחק בן ס' שנה צלדת אותם, הרי ע"ד, ושנותיו היו קל"ז, שנאמר ואלה שני חיי ישמעאל וגו', נמלא יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג שנים היה, ולמדנו מכאן שנטמן צבית עבר י"ד שנה, ואחר כך הלך לחרן, שהרי לא שהה צבית לצן לפני לידתו של יוסף אלא י"ד שנה, שנאמר עצדתיך י"ד שנה צשתי צנותיך ושש שנים צלאק, ושכר הלאן משנולד יוסף היה, שנאמר ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו', ויוסף בן ל' שנה היה כשמלך, ומשם עד שירד יעקב למצרים ט' שנים, ז' של שוצע וב' של רעצ, ויעקב אמר לפרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה, לא וחשוב י"ד שנה שלפני לידת יוסף, ושלשים של יוסף, ותשע משמלך עד שצא יעקב, הרי נ"ג, וכשפירש מאציו היה בן ס"ג, הרי קי"ו, והוא אומר שלשים ומאת שנה, הרי חסרים י"ד שנים, הא למדת, שאחר שקבל הצרכות נטמן צבית עבר י"ד שנים: ע"ג נשיו. הוסיף רשעה על רשעתו שלא גרש את הראשונות: חסלת פרשת תולדות: